
Література:

1. Федоренко, В. «Суб'єкти конституційно-правових відносин: поняття, види, питання конституційної правосуб'єктності» *Право України* 5. (2014). 83-91.
 2. Danyliuk, Y. B. «Суб'єкти конституційно-правових відносин: проблемні питання.» *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine* 4 (2013): 39-44.
 3. Конституція України від 28.06.1996. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
 4. Фазан, В. М. «Особливості суб'єктів конституційно-правових відносин» *ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА*. 2019. С. 170–173.
-

Філіпська Н. О.
*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри конституційного
і міжнародного права факультету № 4*

Харківський національний університет внутрішніх справ

Чорна О. М.
курсант 1 курсу Ф2-108

*Харківський національний університет внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ: ПОГЛЯД ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ

Сучасні демократичні держави складно уявити собі без налагодженого механізму здійснення конституційного контролю. Ми звикли до того, що задля забезпечення конституційності актів держави функціонує спеціальний орган – Конституційний Суд України, який єдиний може офіційно тлумачити Конституцію та давати ґрунтовні висновки щодо відповідності Основному Закону тих чи інших нормативно-правових та інших актів. Але в Україні так було не завжди.

Дослідники зазначають, що зачаткові форми конституційного контролю, як самостійного виду державної діяльності, можна зустріти вже в ряді держав епохи середньовіччя. Так, існує декілька факторів появи та розвитку інституту конституційного контролю у світі. Вважається, що виникнення конституційного контролю та сама її ідея

виникла в середньовічній Великій Британії. Перш за все слід відмітити діяльність у XVII столітті Таємної ради, до завдань якої яка визнавала законодавчі закони недійсними, якщо вони суперечили законодавчих нарад (легіслатур) американських колоній недійсними, якщо вони суперечили законам англійського парламенту або загальному праву [1, с. 44; 2, с. 124].

В той же час, науковці вважають, що вперше було висловлено думку щодо неможливості застосування нормативно-правових актів, що суперечать основному закону, ще у XIII столітті. Безперечно, історія конституційної юстиції певною мірою пов'язана з прийняттям писаних конституцій, кодифікованих чи некодифікованих у формі окремих конституційних актів. А одним із перших таких еталонних актів фундаментального права Англія визнала Велику Хартію вольностей 1215 р., якій мали відповідати всі інші акти і цим актом вони коригуються. Теоретично обґрунтував можливість скасування актів, що не відповідають фундаментальному праву, і практично втілив у життя, перебуваючи на посаді Головного судді, англійський юрист і політичний діяч Сер Едвард Коук (Кок). На його думку, загальне, тобто фундаментальне, право контролює акти парламенту і може визнати їх недійсними, якщо такий акт не відповідає загальному праву та здоровому глузду або не може бути виконаний [3, с. 355].

Відомо існування у сучасному світі двох основних моделей конституційного контролю – американської (англосаксонської) неспеціалізованої та європейської спеціалізованої. Доктрину неспеціалізованого судового конституційного контролю найбільш чітко було сформульовано у відомій свого часу справі «Мербері проти Медісона» (1803 рік), у якій Верховний Суд США встановив, що закон Конгресу, який суперечить федеральній Конституції, може бути визнаний судом неконституційним, тобто наділив себе повноваженнями судового контролю за відповідністю законів Конституції. Вказаний прецедент, закріплений у 1810–1824 роках Верховним Судом США шляхом винесення аналогічних рішень, заклав основи так званої американської (англосаксонської) моделі конституційної юстиції, згідно з якою конституційний контроль здійснюють суди загальної юрисдикції [2, с. 124].

Так, більшість науковців вважають, що формування американської моделі конституційного контролю поклало початок першого етапу розвитку цього інституту на правовій карті світу.

Європейська модель конституційного контролю знайшла свій початок лише наприкінці 18 ст. у Франції. Ідею охорони конституції у 1795 році висунув Еммануель-Жозеф Сійєс, який наголошував на необхідності створення «спеціальної влади», яка могла б скасовувати

законодавчі акти, що суперечать конституції, задля реалізації самої конституції. Дослідник вважав, що судова влада не повинна охороняти конституцію, і пропонував наділити відповідними повноваженнями спеціальний орган, який він називав «конституційним журі». Ідею Е.-Ж. Сійєса щодо охорони конституції реалізовано в Конституції Франції 1799 р., яка містила главу про охоронний сенат [2, с. 124].

Протягом більше ніж двох останніх століть засновувалися різні інститути: за часів консулату (1799-1804 рр.), Першої імперії (1804–1814 рр.), Другої імперії (1852-1870 рр.). при чому, ці контрольні органи (сенати) не можна характеризувати як ефективні та дієві. У період Третьої республіки конституційні закони 1875 р. не передбачили конституційного контролю, хоча й до парламенту було внесено низка законопроектів про застосування цього органу [4, с. 27].

Європейська модель конституційного контролю, концепцію якої запропонували австрійські вчені Г. Кельзені К. Ейзенман, виникла у ХХ ст. Основна відмінність європейської моделі від американської полягає в тому, що конституційний контроль виділяється із загального правосуддя та здійснюється не судами загальної юрисдикції, а спеціалізованими органами – конституційними судами. Така модель отримала особливе розповсюдження у європейських державах після Першої світової війни та поширилася у тій чи іншій формі по всіх державах світу на різних континентах після Другої світової війни [5, С. 74].

Фахівці зазначають, що особливе значення у формуванні інституту судового конституційного контролю відіграв професор права Віденського університету Ганс Кельзен (1881–1973 рр.). Завдяки його сприяння, у вересні 1919 р. був створений Вищий Конституційний суд Австрії, а в Конституції 1920 р. був закріплений інститут конституційного судового провадження. Наслідуючи австрійську модель, перед Другою світовою війною судовий конституційний контроль був заснований також в Чехословаччині (1920 р.), Греції (1927 р.), Іспанії (1931 р.), Ірландії (1937 р.). У сучасному світі (Греція, Португалія, ПАР) науковці констатують появу та розвиток гібридних, змішаних форм конституційного контролю, які виходять за рамки традиційних «американської» та «європейської» моделей [1, с. 45].

Тож, слід зауважити, що всі існуючі основні та гібридні моделі, залежно від наявної судової системи у кожній конкретній державі, цілком ефективно виконують свої основні функції – охорони Основного закону та недопущення прийняття / застосування законодавства, яке повністю або частково протирічить Конституції держави.

Література:

1. Цимбалістий Т., Росоляк О. Інститут конституційної юстиції в правовій системі України. *Актуальні проблеми правознавства*. Вип. 4 (8). 2016. С. 43–47. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18213/1/%D0%A6%D0%B8%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D0%B%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B9%20%D0%A2.pdf>
 2. Цимбалістий Т. Становлення і сутність інституту конституційної юстиції. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. № 2. 2014. С. 123–129. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/2-2014/cimbalistyj.pdf>.
 3. Савенко М. Д. Історія конституційної юстиції України. *Наукові записки*. Т. 20. Спец. вип. 2002. С. 255–259. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8656/Savenko_Istoriya_konstytucijnoi_yustyciji.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
 4. Коваленко Н.М., Дрозд А.О. Актуальні пропозиції щодо імплементації міжнародного законодавства у сфері конституційного контролю у систему України. *Право і суспільство*. № 4, ч. 2. 2016. С. 26–32. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/4_2016/part_2/7
 5. Конончук І. Історичні та політико-правові аспекти виникнення і розвитку інституту конституційного контролю. *Історико-правовий часопис*. 2017. № 1 (9). С. 73–77 URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/13458/1/15kononchuk.pdf>
-

Чалабієва М. Р.

кандидат юридичних наук, науковий співробітник

Науково-дослідний інститут державного будівництва

та місцевого самоврядування

НАПрН України

м. Харків, Україна

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Сучасні публічно-управлінські інновації в українській системі державотворення представляють собою опосередковане запозичення досвіду провідних країн світу. На сьогодні, діджиталізація це дещо більше, аніж просте опрацювання публічної інформації та відкритих даних, наразі – ми говоримо про повноцінне використання цифрових технологій у сфері публічного управління.